

Autor scenariusza: Marta Fronczek

Przedmiot: język polski

Poziom nauczania: poziom ponadpodstawowy, klasa 2 lub 3.

Szkoła: XXI Liceum Ogólnokształcące im. św. Stanisława Kostki w Lublinie

Temat: : „Nie wszystek umrę”. Czy tylko poezja może ocalić pamięć?

Czas trwania: 45 min

Cele ogólne:

- Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
- Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.
- Kształcenie kompetencji wielokulturowych.

Cele szczegółowe w odniesieniu do treści nauczania (wymagania szczegółowe z podstawy programowej):

Poziom wiadomości

A. Zapamiętywanie wiadomości. Uczeń:

- ✓ wykorzystuje w interpretacji utworów literackich kontekst biograficzny (I.1.15 ZP);
- ✓ rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej; określa ich funkcje (I.1.4 ZP).

B. Zrozumienie wiadomości. Uczeń:

- ✓ rozpoznaje w utworze sposoby kreowania sytuacji lirycznej, interpretuje ją i wartościuje (I.1.10 ZP);
- ✓ wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe (I.1.8 ZP);
- ✓ odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki (I.2.6 ZP);

Poziom umiejętności:

C. Zastosowanie w sytuacjach typowych. Uczeń:

- ✓ interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego (I.1.5 ZP).

D. Zastosowanie w sytuacjach problemowych. Uczeń:

- ✓ przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej (I.1.14 ZP);
- ✓ porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne; (I.1.13 ZP).

Cele wychowawcze:

- rozbudzanie ciekawości poznawczej uczniów oraz motywacji do nauki;
- ćwiczenie umiejętności krytycznego myślenia;
- rozwijanie kreatywności uczniów;
- kształcenie kompetencji wielokulturowych;

Metody pracy:

metoda tekstu przewodniego – ćwiczenia analizy i interpretacji utworu poetyckiego;
metoda podająca - pogadanka;
rutyny myślenia krytycznego – rutyna: Widzę. Myślę. Zastanawiam się oraz rutyna: Most
metoda pogładowa - wizualizacja treści.

Formy pracy:

- praca indywidualna
- praca w parach
- zbiorowa

Środki dydaktyczne:

- zdjęcie neonu Adama Rzepeckiego „Chominowa” (pobranie ze strony <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kultura/1968366,1,dlaczego-neon-w-lublinie-upamietnia-antysemitke.read>)
- wiersz „*** [Non omnis moriar]” Zuzanny Ginczanki dostępny [w:] podręcznik: „Sztuka wyrazu. Podręcznik do liceum i technikum. Zakres podstawowy i rozszerzony. Cz.2. Renesans, barok, oświecenie”, wyd. GWO, s.99;
- film będący fragmentem nagrania ze słuchowiska ”Zuzanna albo beżowe, czarne, pomarańczowe. Słuchowisko o Zuzannie Ginczance”
<https://www.youtube.com/watch?v=-9YW4L0jQxA>

Kształtowane kompetencje kluczowe:

1. Porozumiewanie się w języku ojczystym.
2. Kompetencje informatyczne.
3. Umiejętność uczenia się.
4. Świadomość i ekspresja kulturalna.

Przebieg lekcji:

I Faza przygotowawcza (ok.10 min.)

1. Czynności organizacyjne nauczyciela: przywitanie się, ustalenie etapów i zasad przebiegu lekcji.
2. Zadania „pytania na dobry początek” związane z neonem Adama Rzepeckiego „Chominowa”: Co to jest? Z czym kojarzy Ci się podane zdjęcie? oraz zbieranie swobodnych wypowiedzi („burzy mózgów”) i zapisywanie na tablicy w postaci grafu.
3. Zapoznanie uczniów z celami lekcji (cele sformułowane w języku ucznia) oraz metodami, które będą stosowane na lekcji.
4. Przedstawienie tematu lekcji: „Nie wszystek umrę”. Czy tylko poezja może ocalić pamięć?”
5. Nauczyciel prezentuje uczniom krótki film, w którym następuje przedstawienie biografii Zuzanny Ginczanki: <https://www.youtube.com/watch?v=-9YW4L0jQxA>
Uczniowie zapisują swoje spostrzeżenia, używając rutyny krytycznego myślenia: Most, czyli 3 słowa, 2 pytania, 1 porównanie lub metaforę, które będą im się kojarzyć z Zuzanną Ginczanką (np. 3 słowa: Żydówka, oryginalność, piękno; 2 pytania: Jaka jest poezja Zuzanny Ginczanki? Dlaczego umarła tak młodo?; 1 metafora/porównanie: Zuzanna Ginczanka – zachłanność życia).

II Faza realizacyjna (ok. 25 min.)

1. Głośne odczytanie utworu Zuzanny Ginczanki pt. „*** [*Non omnis moriar*]”
2. Praca samodzielna uczniów z tekstem wg poleceń: Przeczytaj tekst i przypisy, a następnie:
  - Określ, kim jest podmiot liryczny. Podwójną linią podkreśl wszystkie orzeczenia przypisane podmiotowi.
  - Czerwonym kolorem podkreśl wyrażenia, które mają charakter potoczny. W jaki sposób określają stan emocjonalny podmiotu lirycznego?
  - Podkreśl zielonym kolorem wszystkie przedmioty. Jaką pełnią rolę w tekście?
  - Określ adresata tekstu. Zaznacz w tekście odpowiednie cytaty.
  - Udowodnij, że dominantą kompozycyjną tekstu jest ironia.
3. Uczniowie prezentują wyniki swojej pracy.
4. Uczniowie wskazują występujące w tekście motywy i symbole („non omnis moriar”, „lutni”, „przemiany w ptaka”, „puch z rozdartych pierzyn”). Biorą je w okrąg. Następnie uczniowie szukają wyjaśnień danych motywów/symboli. Nauczyciel wykorzystuje narzędzie LearningApps (lub każde inne, w którym można stworzyć pasujące pary). Polecenie przed zadaniem: Połącz w pary motyw z jego wyjaśnieniem. W jaki sposób poetka reinterpretuje te motywy?
5. Podsumowanie pracy uczniów (zadanie z lukami). Uczniowie w notatce podsumowującej wybierają poprawne sformułowania. Nauczyciel wykorzystuje aplikację: Zadanie z lukami z LearningApps (lub inną w podobnym formacie).
6. Przykładowa notatka, w której można w dowolny sposób wstawić luki:

Podmiot liryczny utworu Zuzanny Ginczanki „*** [*Non omnis moriar*]” to młoda kobieta, Żydówka, która w gorzkich słowach przedstawia sytuację swoją i swojego narodu w czasie II wojny światowej. Już pierwsze wersy wiersza w sposób przewrotny nawiązują do horacjańskiego toposu *non omnis moriar*. Po „ja” lirycznym zostaną jedynie przedmioty, które stają się obiektem pożądania zarówno donosicielki Chominowej (wskazanej z nazwiska), jak i innych „przyjaciół”. Ilość posiadanych przedmiotów jest spotęgowana poprzez użycie wyliczeń, metafor, czy epitetów. Są one określone ironicznym mianem „włości”. Oprócz nawiązań do Horacego, Ginczanka w czytelny sposób nawiązuje też do utworu Juliusza Słowackiego „Testament mój”. Podobnie, jak podmiot liryczny utworu Słowackiego, wskazuje na brak spadkobiercy. Jej dziedzictwo zostanie rozgrabione, świadomie zniszczone, a symboliczna przemiana poety w ptaka, to u poetki obraz zbrodniarzy z puchem z rozdartych podczas szabru poduch przyklejonym do zakrwawionych rąk. Zarówno użycie podniosłego stylu Słowackiego, jak i wprowadzenie do tekstu stylu potocznego potęgują nikczemność działań donosicielki i szabrowników

III Faza podsumowująca. Utrwalenie wiadomości (ok. 7 min.)

1. Nauczyciel jeszcze raz wyświetla zdjęcie neonu Adama Rzepeckiego „Chominowa” Uczniowie tym razem pracują w parach wg rutyny myślenia krytycznego: Widzę. Myślę. Zastanawiam się, która polega na określeniu zauważalnego obrazu (Co widzę?, np. neon z nazwiskiem zdrajczyni Ginczanki), a następnie, jakie emocje budzi on w odbiorcy (Co myślę/czuję?, np. Nie zgadzam się z tym/Zgadzam się z tym, aby umieszczać nazwisko zdrajczyni na neonie, gdyż upamiętnia się nie ofiarę, tylko jego oprawcę), aby następnie przejść do sformułowania pytań, które pojawiły się podczas odczytania dzieła (Zastanawiam się, np. Dlaczego artysta to uczynił?). Dzieli się swoimi przemyśleniami. Należy zwrócić uwagę, aby w refleksji odwołali się do pytania postawionego w temacie.
2. Ocena aktywności uczniów na lekcji.

IV Praca domowa:

Dla wszystkich: Zapoznaj się z biografią Zuzanny Ginczanki. Stwórz jej biogram. Odpowiedz na pytania zadane na początku lekcji.

Dla chętnych: Stwórz plastyczną wersję wiersza. Możesz też zrobić krótki film, który będzie obrazował Twoje odczytanie utworu. Możesz sięgnąć do programów: <https://animoto.com/>, <https://www.powtoon.com/>, <https://biteable.com/>, bądź do każdego innego znanego ci narzędzia.

V Ewaluacja

Ocena poziomu zrozumienia treści edukacyjnych i atrakcyjności lekcji przy użyciu ankiety np. stworzonej w aplikacji Forms i wysłanej uczniom na pocztę szkolną.